

گياهان داويزي و معطر

(جلد سوم)

(شناخت، خواص، كاربردها، كاشت، داشت، برداشت و فراوري)

تاليف و گردآوري :

مهندس محمدعلي فرزاد

زمستان ۱۳۹۱

سرشناسه :	فرزاد، محمد علی - ۱۳۲۰
عنوان و نام پدید آورنده :	گیاهان داویی و معطر - جلد اول شناخت، خواص، کاربردها، کاشت، داشت، برداشت و فرآوری / تألیف و گردآوری: محمد علی فرزاد
مشخصات نشر :	تهران، سروا: ۱۳۹۱
مشخصات ظاهری :	۲۷۵ صی مصورجدول، نمودار
شابک :	دوره : ۳-۵۰-۵۸۳۸-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۸-۴۷-۳ : ج ۱ : ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۸-۴۸-۰-۵۰-۳ : ج ۲ : ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۸-۴۹-۷-۳ : ج ۳ : معرفتی گیاهان داویی
موضوع :	ج ۱: شناخت خواص و کاربرد های گیاهان دارویی / ج ۲ و ج ۳ : معرفی گیاهان داویی و روشهای کاشت داشت و برداشت و فرآوری آنها .
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
شماره افزوده :	۱۳۹۱ ۱۶۴۱/۳۶۶۹ RS
رده بندی کنگره :	۶۱۵/۳۲۱
رده بندی دیویی :	۲۲۶۲۸۹۶
شماره کتابشناسی ملی :	

نام کتاب	گیاهان داویی و معطر (جلد سوم)
مترجمان	(شناخت، خواص، کاربردها، کاشت، داشت، برداشت و فرآوری)
ناشر	: مهندس محمد علی فرزاد
ناشر همکار	: سروا
نوبت چاپ	: آوای مسیح
سال چاپ	: اول
شابک	: زمستان ۱۳۹۱
شابک دوره	: ۷-۴۹-۵۸۳۸-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۸-۴۸-۰-۵۰-۳ : ۳-۵۰-۵۸۳۸-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۸-۴۹-۷-۳ : ۳-۵۰-۵۸۳۸-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰-۵۸۳۸-۴۸-۰-۵۰-۳
چاپ	: چاپ فرشیوه
تیراژ	: ۱۰۰۰ نسخه
قیمت	: ۱۲۵۰۰۰ ریال
ناظر و مسئول فنی چاپ :	رضا غلامی

مرکز چاپ و توزیع، نشر و پخش غلامی

انقلاب - خیابان ابوریحان - کوچه عنصری پلاک ۱۱ درب سمت راست - زنگ اول

همراه ۰۹۱۲۶۹۹۵۸۳۲ - تلفن پخش ۶۶۹۶۳۱۲۷

حق چاپ برای نشر و پخش غلامی محفوظ است

به نام خدا

معنی چند واژه

= گیاهان داروئی	<i>Medicinal Plants/Herbs</i>
= داروهای گیاهی	<i>Herbal medicines</i>
= داروهای سنتی	<i>Traditional medicines</i>
= معالجه، درمان	<i>Therapy</i>
= درمان شناس = متخصص درمان	<i>Therapist</i>
= گیاهان درمان کننده	<i>Therapeutic plants</i>
= گیاه درمانی - درمان با گیاه	<i>Phytotherapy</i>
= گیاه فروش، گیاه شناس،	<i>Herbalist</i>
= جمع کردن گیاهان داروئی	<i>Herbalize</i>
= گیاه شناسی سنتی	<i>Ethnobotany</i>

Plants for a future, for a healthier world

(استفاده از گیاهان داروئی برای داشتن آینده و دنیای سالمتر)

Traditional medicinal plants

گیاهان داروئی سنتی

A Garden is a poorman's pharmacy

(علف‌های) یک باغ بمنزله یک داروخانه، برای فقرا است

ضرب‌المثل آلمانی

فهرست مطالب

موضوع	شماره صفحه
مقدمه مؤلف.....	۱۰
زیره سبز.....	۱۷
زیره سیاه.....	۱۹
زیره کوهی.....	۲۱
سایر انواع زیره.....	۲۲
سپستان.....	۲۲
سذاب متعفن.....	۲۴
سرخه‌دار (سرخدار).....	۲۶
سرو کوهی (پیرو).....	۲۷
سگ زبان داروئی.....	۲۹
سلطان مرکبات (لیموی هندی).....	۳۰
سحاق معمولی.....	۳۰
سنا / Senna.....	۳۱
سنبل الطیب طبی (رسمی).....	۳۴
سنبل خنایی.....	۳۷
سنبل رومی.....	۳۹
سنجد تلخ.....	۳۹
سنجد شیرین.....	۴۰
سویا (سوزا).....	۴۱
سیاه توسه.....	۴۴
سیاه دانه کاشتی.....	۴۵
سیب درختی.....	۴۷
سیب زمینی رسمی.....	۵۱
سیب‌زمینی ترشی.....	۵۳

۵۴	سیب زمینی شیرین امریکائی
۵۵	سیب زمینی شیرین هندی
۵۶	سیر رسمی (مزروعی)
۶۱	سیراب نهري
۶۲	شاه بیزک
۶۴	شاه بلوط معمولی
۶۵	شاه بلوط هندی
۶۶	شاه پسند وحشی (طی)
۶۸	شاه پسند درختی زینتی
۶۹	شاهتره ایرانی
۷۳	شبدر فرمز
۷۴	شلغم اهلی
۷۶	شمشاد وحشی جنگلی
۷۸	شنبلله
۸۰	شوید رسمی (شبت)
۸۳	شیرین بیان رسمی
۸۷	شیرین بیان هندی
۸۷	صبر زرد (سبز)
۹۱	صمغ عربی
۹۳	صمغ فارسی = صمغ قراصبا
۹۴	عده رسمى
۹۶	علف چای
۹۶	علف چشمه اصلی
۹۷	علف شیرآور (گاله گگا)
۹۸	علف کرم
۹۹	علف لیمو

۱۰۰		علف مبارک صحرانی
۱۰۱		علف نقره‌ای
۱۰۲		عتاب
۱۰۵		عنبر جامد یا اصطرک (استیراکس)
۱۰۶		عنبر مایع یا عنبر سائل (میعه سائله)
۱۰۶		فراسیون سفید (رسمی)
۱۰۸		فلفل سبز تند (ترمز کد)
۱۱۱		درباره سایر انواع فلفل:
۱۱۴		فلوس داروئی
۱۱۶		فندق رسمی
۱۱۷		قدومه (آلیسوم = آلیسون)
۱۲۰		قنطاریون (قنطریون، کریون - کیریون - ستوره، لوف)
۱۲۰		قنطاریون صغیر (لوفای ریز)
۱۲۱		قنطاریون کبیر (لوفای بزرگ/کبیر)
۱۲۲		قهوه رسمی (عربی)
۱۲۵		کاسنی وحشی طبی
۱۲۸		کاسنی زرد بری
۱۳۰		کاکائو
۱۳۲		کاهوی رسمی
۱۳۳		کتان روغنی (معمولی)
۱۳۶		کتیرا (صمغ سفید مایل به قرمز و بدون مزه و معطر گون)
۱۳۷		کدوی رسمی یا کدو سبز مسمائی
۱۴۰		کدوی هندی
۱۴۰		کدوی تخم کاغذی (طبی)
۱۴۲		کرچک
۱۴۴		کرفس رسمی

۱۴۶	کرفس وحشی
۱۴۷	کرفس ریشه‌ای
۱۴۸	کلم
۱۵۳	کلماطیس گل لاجوردی (علف گدایان)
۱۵۴	کنار (سدر) اصلی
۱۵۵	کنجد رسمی
۱۵۷	کنذر
۱۵۹	کیسه کشیش
۱۶۰	کُوز (کبر)
۱۶۲	کیوی
۱۶۲	گج دوست صدفی (ژپوفیلا)
۱۶۳	گردوی رسمی
۱۶۷	گریپ فرویت (بوملو)
۱۶۹	گزنه معمولی (رسمی / کبیر)
۱۷۳	گزنه سفید
۱۷۴	گشنیز رسمی
۱۷۷	گلابی
۱۷۸	گل انگشتانه کرک‌دار
۱۷۹	گل انگشتانه ارغوانی
۱۸۰	گلپر رسمی (غذائی)
۱۸۲	گل حسرت زیبا (سورنجان شیرین)
۱۸۳	گل خرگوشک (گل ماهور)
۱۸۶	گلرنگ
۱۸۷	گل سرخ (گل رز فرانسوی)
۱۸۹	گل سرخ محمدی (گل گلاب)
۱۹۰	گل طاووسی

۱۹۱	گل گاوزبان اصیل اروپایی
۱۹۳	گل گاوزبان ایرانی
۱۹۴	گل گندم دشتی
۱۹۶	گل لادن (گل عشق)
۱۹۷	گل لاله عباسی (گل ساعت ۴)
۱۹۹	گل مکزیکی
۱۹۹	گل موگه بهار (گل برفی)
۲۰۱	گل مینای چمنی
۲۰۲	گل نرگس
۲۰۳	گل نسترن کوهی
۲۰۵	گل همیشه بهار (زینتی / طبی) یا ادلی
۲۰۸	گل همیشه بهار کوهی
۲۰۹	گندم معمولی (رسمی)
۲۱۴	گوچه فرنگی
۲۱۶	گوش موش
۲۱۷	گیلاس معمولی (رسمی)
۲۱۹	لویا سبز (سفید و قرمز)
۲۲۲	لوزا گلرنگی
۲۲۴	لیموترش معمولی
۲۲۶	لیمو شیرین
۲۲۷	مارچوبه طبی
۲۲۹	ماری تیغال (خار مریم)
۲۳۰	ماش رسمی (معمولی)
۲۳۱	مرزنگوش بستانی (کاشتی)
۲۳۳	مرزه کاشتی / نابستانه
۲۳۵	مریم گلی

۲۳۶	 مریم گلی کبیر (اسکلاره)
۲۳۸	 مریم نخودی
۲۳۹	 مصطکی
۲۴۰	 مورد سبز
۲۴۳	 موز معمولی (بانان)
۲۴۵	 میخک درختی (درخت میخک)
۲۴۸	 نارگیل
۲۴۹	 نارنج رسمی
۲۵۱	 نارون داروئی
۲۵۳	 نخود رسمی
۲۵۴	 نخود فرنگی (نخود سبز)
۲۵۵	 نعنای رسمی
۲۵۹	 نمدار
۲۶۰	 هل سفید رسمی
۲۶۱	 هلو
۲۶۲	 شلیل
۲۶۳	 هندوانه رسمی
۲۶۴	 هندوانه ابوجهل (حفظل اصلی)
۲۶۶	 هوپج اهلی (غذائی)
۲۷۱	 یونجه رسمی
۲۷۳	 منابع و مآخذ

«به نام آنکه هستی نام از او یافت»

نام نیکی گر بماند ز آدمی به کزو ماند سرای زرنگار

سعدی

قرن هاست که گلها و گیاهان داروئی، عامل مهمی در درمان بیماری و تکمیل تندرستی ما هستند گیاهان، موجودات زنده و طبیعی می باشند و ما با آنها زندگی می کنیم و در همه جا و در گرداگرد محیط زندگی ما می رویند و دسترسی به آنها چندان مشکل نیست. حتی حیوانات با غریزه طبیعی خود آموخته اند که از چه گیاهی بخورند و از کدام گیاه نخورند و کدام گیاه برای آنها مفید است و کدام گیاه داروئی می باشد و مثلاً درد و سنگینی معده آنها را برطرف می کند و به طور کلی گیاهان مفید و سلامتی بخش محیط پیرامون خود را شناخته اند و چون به طبیعت توجه زیادی دارند کمتر بیمار می شوند و در صورتی که دچار بیماری شوند به همان طبیعت رجوع می کنند. طبیعت بهترین پزشک و سرشار از اعجاز و سخاوت است بشر یا بهره گیری از گیاهان طبیعت، می تواند به درمان قطعی بیماریهای خویش اقدام ورزد.

اگر گل و گیاهی وجود نداشت دنیا به زیبایی کونی نبود و این گیاهان هستند که سفره رنگین هستی را به ویژه برای آدمیان و حیوانات تبارک می بخشند. جالینوس حکیم گفته است که طبیعت بهترین پزشک است و $\frac{3}{4}$ بیماریها را شفا می دهد و در مورد $\frac{1}{4}$ بقیه از بیماریها پزشکان که همکاران او هستند کمک می نمایند.

انسان جزئی از طبیعت است و هر چه به طبیعت نزدیکتر شود سالمتر می ماند و بیشتر عمر می کند چون از نعمتهای آن، بیشتر استفاده می کند و هیچ دردی نیست که با گیاهی درمان نشود. طبیعت جایگاه درمان جسم و روح است و تجربه برتر از علم و اندیشه می باشد. قرن بیست و یکم را قرن بازگشت به طبیعت و استفاده از مواد گیاهی و طبیعی نامگذاری نموده اند.

کشور ما همانند سایر نقاط جهان، با داشتن کوههای سر به فلک کشیده، دشتهای وسیع و دره های عمیق و با وجود تنوع آب و هوائی فراوان و خاک حاصلخیز و فلور غنی، محل پرورش بهترین گیاهان داروئی بوده است و امروز هم بهترین گیاهان داروئی دنیا، بدون هیچگونه اغراقی، در سرزمین ما می رویند و ما باید با تلاش و تحقیق بیشتر از وجود این گیاهان حیات بخش، به طرق علمی و عملی و کاربردی بهره ببریم و خود را از صدمات و عوارض جانبی یا خطر و مسمومیت و گرانی و ارزشبری داروهای مصنوعی (سنتتیک) یا شیمیایی که با طبیعت ما سازگاری چندانی ندارد برهانیم. داروهای سنتتیک در شرائط آزمایشگاهی و بصورت مصنوعی از ترکیب مواد آلی و معدنی و یا بصورت مجزا ساخته می شوند (۸۰٪ داروهای داروخانه ها). وجود گیاهان داروئی در طبیعت، یکی از نعمتهای بزرگ خدادادی است.

چندین سال است که در کشور عزیز ما ایران، از خواص درمانی گیاهان و گلهای داروئی و معطر و شفا بخش، استقبال زیادی شده است زیرا مشخص و معلوم گردیده که گیاهان داروئی، قرن ها است بیماریها و

امراض گوناگون را در انسان و حیوان و نبات و هر موجود زنده ای، معالجه و درمان کرده و شفا بخشیده اند. به طوری که امروزه در تمام کارخانجات داروسازی، تمام داروهائی را که برای سلامت بخشی و بهبودی بدن و روان بیماران تهیه می شود اعم از مایع و جامد و شربت و قرص و آمپول و پماد و بخور و تنتور و ... اساسشان گیاهان دارویی و مواد طبیعی اعضای بدن گیاهان و حیوانات است و روی همین اصل بذر و قلمه و میوه و ریشه و غده نمونه های طبیعی و اصلی گیاهان دارویی را از نقاط دوردست طبیعت، به مزارع مجاور زندگی خود آورده و کاشته و پرورش می دهند تا استفاده و بهره گیری از خواص آنها، سهل و آسان تر گردد و در جوار این مزارع، کارخانجات و آزمایشگاههای مناسبی ایجاد کرده اند تا زیر نظر مسئولین داروئی وزارت بهداشت و درمان کشور، عضو یا ماده داروئی گیاه را به دست آورده و بسته بندی و اتیکت یا برچسب زنی کرده، به بازار داروئی کشور و داروخانه های رسمی ارسال کنند و بسیاری از آنها جنبه ادویه ای و غذایی نیز دارند و درآمدزا می باشند. گیاهان داروئی یا داروهای گیاهی زیادی در مذاوای دامها و دامپزشکی نیز بکار میروند. تاسیس دانشکده طب سنتی در دانشگاه تهران و دانشکده داروسازی سنتی در دانشگاه تهران و شهید بهشتی و شیراز نوید بخش پیشرفت توجه به گیاه درمانی در کشور است. و طبق آمار ارائه شده از سوی سازمان بهداشت جهانی who، گیاهان یکی از مهمترین منابع تامین کننده دارو برای انسان هستند.

✓ نکته: چون گیاهان در مکان زندگی خود ثابت می باشند برای سازگار شدن با شرائط محیط زندگی، از تنوع زیادتری برخوردارند. اما همه آنها قادر به انتقال مواد معدنی و آب از خاک، به اندامهای هوائی و مواد آلی از برگها، به سایر اندامها می باشند.

باید دقت کرد که داروها و گیاهان داروئی قلمه و یا بسته بندی شده را که به عنوان داروهای خارجی با خواص فوق العاده و اغواگرانه و نامشخص و پرمخاطره و در جاهای بدون صلاحیت و مسئولیت یا مخفیانه و یا در منازل خصوصی و دست به دست و یا توسط افراد دوره گرد به فروش می رسد خریداری نشود زیرا مطالبی که در مورد خواص آنها اظهار می شود غیرواقعی بوده، و مصرف آنها خطرناک و عوارض آفرین می باشد و فروش آنها جنبه کلاه برداری و گول زنی دارد همانطور که افراد دکترها یا صاحب کلینیک زیبایی، لاغر کردن و چاق کردن، کوتاه کردن قد و یا بلند کردن قامت و تنظیم جایی چشم و ابرو و بینی را در صورت و گرد یا پهن کردن باسن و سینه یا ایجاد موهای مجعد و پر پشت و بلند و رویان مو و تغییر در رنگ طبیعی چهره و موهای سر و زانو شدن و پسر یا دختر زائیدن و رفع هر نوع اعتیاد در مدت ۲۴ ساعت، در روزنامه ها و مجلات و شبکه های ماهواره ای تبلیغ می کنند و عده ای ساده دل و ناگاه را به دام انداخته و به آنها انواع ضررها و صدمات را می رسانند و حتی ضمن تجاوز و خیانت، آنها را بی آبرو می کنند و بالاخص که غالباً خانمهای جوان در دام گسترده آنها، گرفتار می شوند و سلامت و سرمایه و عفت خود را از دست می دهند.

در کشورهای چین و هند و فرانسه و آلمان و سوئیس و ... در قرون گذشته، به اهمیت و خواص داروئی و درمانی گیاهان پی برده شده و کارخانجاتی جهت استحصال خاصیت درمانی یا ماده مؤثره گیاهان داروئی ساخته شده و درآمد فراوانی را از راه تهیه داروهای گیاهی و فروش به دیگر کشورها، کسب نموده اند و به

سلامت و تندرستی و ایمنی افراد ساکن در سرزمین خود و کشورهای دیگر، کمک‌های زیادی کرده‌اند زیرا پی برده‌اند که:

نروید بر زمین شاخ گیاهی که نوشته است بر رویش دوانی
«نظامی گنجوی»

قال ابن سینا: کُلّ یداوی علی نیت بلده
ایمنی را و تندرستی را
آدمی شکر کرد نتوانسد
داند آنکس که نیک و بد بداند
«رودکی»

در کشف‌الغایب آمده است که «هیچ دردی نیست که با داروی گیاهی درمان نشود» و حکیمان قدیمی ایران نیز، به این گفته یقین و باور داشته‌اند.

✓ نکته: طبق تعریف سازمان بهداشت جهانی WHO، طب سنتی یا درمان طبیعی عبارت است از کلیه روش‌هایی که قبل از ظهور علم پزشکی مدرن و داروهای شیمیایی، برای پیشگیری و درمان بیماریها، استفاده می‌شده است و می‌شود و ۴۰ تا ۸۰ درصد مردم دنیا برای مراقبت‌های بهداشتی و تامین سلامتی، از طب سنتی یا روش‌های درمان طبیعی استفاده می‌کنند.

کشور ما ایران، در مورد طب سنتی و استفاده از گیاهان دارونی در درمان بیماریها، گذشته پر افتخاری دارد و وجود دانشمندی چون ابن سینا و رازی و ابوریحان بیرونی و حکیم جرجانی و... از چهره‌های درخشان و پیشکسوت این رشته در این مرز و بوم بودند و قرن‌ها روش و اطلاعات پزشکی آنها، مورد استفاده طبیبان سایر کشورها بود.

کشور ایران در زمینه علم پزشکی و داروسازی و گیاهان دارونی، از سابقه درخشان و ذخائر علمی بالقوه‌ای در خصوص دانش داروشناسی سنتی برخوردار است تا آنجا که آثار دانشمندان بزرگی چون ابوریحان بیرونی و ابوعلی سینا بعنوان معتبرترین منابع قدیمی در داروشناسی سنتی و یا حتی مدرن محسوب می‌شود.

✓ نکته: در حال حاضر استفاده بیش از حد سموم زراعی و بی‌اغی آفت‌کش، علف‌کش، قارچ‌کش و... و کودهای شیمیایی و هورمون‌های مختلف در تهیه سبزیجات و میوه جات و استفاده از **بنزور ترانسژنیک و دستکاری شده ژنتیکی** (برای افزایش مقدار محصول و افزایش مقاومت در برابر شرایط نامساعد محیطی و آفات و امراض و برای افزایش زمان ماندگاری با حفظ ارزش غذایی و...) که سبب تغییر در مواد موثر بیواکتیو و بیولوژیک آنها می‌شود و قدرت شفابخشی آنها از دست می‌رود و امکان دارد در دراز مدت، ایجاد عوارض هم بکنند زیرا تبعات بعدی استفاده از تکنولوژی ژنی هنوز بر رسی نشده است.) در نظام کشاورزی رایج و استفاده از هورمون‌های غذایی و داروهای شیمیایی در دامپروری جهت تامین گوشت قرمز و سفید و تخم مرغ و مواد لبنی و سایر فرآورده‌های دامی و استفاده از مواد و غذاهای آماده و کنسروی و حاوی مواد نگهدارنده اکثراً سمی و مضر برای سلامتی، و استفاده از مواد و فلزوف پلاستیکی در بسته بندی مواد غذایی یا نگهداری و حمل و جابجائی آنها و افزایش غلظت آلاینده‌های صنعتی در محیط زیست

و آب دریا و استخرهای پرورش ماهی و میگو و همچنین مصرف فراوان داروهای با منشأ شیمیائی، بدلیل بروز اختلالات هورمونی و ناهنجاریهای مختلف و اثرات سوء دیگر، در ساختار سیستم ایمنی بدن انسان، سلامتی و بهداشت بشر و حیوان و گیاه و محیط زیست را به مخاطره انداخته است در حالی که مصرف مواد غذائی تهیه شده بطور طبیعی و سبزیجات و میوه هائی که بدون استفاده از سم و کود شیمیائی و هورمون (یاسبزی و میوه و فراورده های غذائی اورگانیک)، برای بدن هیچگونه ضرری ندارند و عواملی نظیر عدم دسترسی اکثریت مردم بالاخص جوامع کم درآمد به خدمات بهداشتی و درمانی و هزینه های زیاد تولید داروهای شیمیائی، کاهش اثرات درمانی داروهای شیمیائی به دلیل مقاومت عوامل بیماریزا به آنها و ایجاد عوارض جانبی، موجب شده تا روز به روز رویکرد جوامع بشری به طب سنتی و درمان با گیاه، مثبت تر یا پر طرفدار تر شود. چون گیاهان یکی از مهمترین منابع تامین کنندۀ دارو برای انسان هستند و ۸۰ درصد مردم جهان، برای تامین سلامتی و بهداشت بدن خود، به گیاهان داروئی یا منابع ارزشمند طبیعی و بومی نیاز دارند و درمانهای گیاهی با سیستم ایمنی بدن ما سازگارترند.

زندگی ماشینی و مخاطرات آن در همه زمینها و روند افزایش جمعیت جهان و رفت و آمد افراد کشورهای مختلف به داخل کشورهای دیگر، به صورت گردشگر و به جهت مطالعات علمی و فنی و فرهنگی و شغلی و انتقال و اشاعه بیماریها و افزایش امراض و بروز بیماریهای جدید و تأسیس کارخانجات صنعتی و تولید دوده و غبار و ذرات آلاینده و سرو صدا و پساب و آلودگیهای مربوط به تولیدات و فعالیت کارخانجات و فاضلابها و ضایعات و پس ماندهای آنها و سموم و کودهای کشاورزی مورد مصرف در مزارع و باغات و صیفی کاریها و وجود اماکن آلوده و آب و مواد غذایی و مواد جات و سبزیجات آلوده و فاسد و استفاده از مواد کنسروه دارای مواد نگهدارنده و مضر و افزایش ساختمان سازیها و زندگی ماشینی و ... همه علل پیدایش بیماریهای گوناگون و ابتلا آحاد افراد جامعه به آنها، موجب می شود، که در فکر تأمین و تهیه انواع دارو به مقدار بیشتری باشیم یا دلارهای زیادی را بپردازیم تا آنها را از کشورهای دیگر بخریم و وارد کنیم. لذا تولید دارو یک امر ضروری و اجتناب ناپذیر است و درآمدزا بودن آن نیز حتمی است و مسائل حصر اقتصادی و ممانعت از فروش دارو به کشورهای خاص در مواقع جنگ و خصمانه شدن روابط عیما بین و مسائلی از این قبیل را نیز باید همواره مورد نظر داشت و کشور را باید از لحاظ دارو خودکفا کرد و با اینکه کشور ما سابقه درخشانی در استفاده از گیاهان داروئی دارد و استفاده بالقوه اقلیمی و اکولوژیکی مناسب و کودکان و نزدیک به ۷۵۰۰ تا ۱۲۰۰۰ گونه گیاه خاص یا داروئی را دارا می باشد (بیش از پنج برابر کل گیاهان داروئی تمام کشورهای اروپا)، یکی از مناسب ترین مناطق جهانی، برای تولید و تهیه گیاهان داروئی و دارو و صادرات آن و اشتغال آفرین نیز می باشد.

لذا کشور با استفاده از تحقیقات علمی جدید، در زمینه خواص درمانی گیاهان، باید به جمع آوری و پرورش گیاهان داروئی هر منطقه در مزارع و حفظ و حراست مناطق فعلی رویش آنها اقدام و در تولید و کاربرد داروهای گیاهی، همچنان پیشقدم و آینده نگر و کارآفرین و درآمدزا و حیات بخش و موجب تندرستی مردم جهان باشد. ضمناً حفاظت و مراقبت از مناطق طبیعی رویش گیاهان داروئی خودرو و مزارع کاشتنی آن گیاهان و برداشت عضو داروئی آنها مانند برگ و گل و میوه و دانه و ریشه و پوست و اسانس و عصاره آن

گیاهان، برای تولید دارو و فروش و صدور به منزله استخراج یک معدن خداداد روی زمین با ذخیره ماده معدنی خیلی زیاد و با عمر برداشت و استحصال ابدی می‌باشد. چون گیاهان دارویی میراث‌های بومی هستند و از اهمیت فراگیر جهانی برخوردارند و منابع اصلی ساخت داروها می‌باشند و یکی از سرمایه‌های ملی هر کشور بحساب می‌آیند، نباید مورد بی‌توجهی مسئولان و مدیران کشور قرار گیرند زیرا سلامتی بخش یا مداواکننده و سودآور می‌باشند و بسیاری از کشورها از تولید آنها سود و درآمد زیادی را بدست می‌آورند و بطور خلاصه خود ما انسانها و پیشرفت تکنولوژی نباید سبب از بین رفتن نعمت‌های موجود در طبیعت یا نظام طبیعت بشویم. در زمان‌های خیلی قدیم گیاه خواری و گیاه درمانی متداول بوده و به مصرف گیاهانی مثل زیره، بابونه، سیب‌زمینی، پیاز، گردو، بید، مشک، گل محمدی و عرقیات گیاهی جهت درمان بیماری‌های قلبی، کلیوی، گوارشی و تقویت روح و روان توصیه و تاکید می‌شده است.

کتابی را که در پیش رو دارید در سه مجلد و شامل حدود ۴۰۰ گیاه دارویی به صورت بوته یا درختچه یا درخت می‌باشد که ضمن معرفی چگونگی ظاهر گیاه و اندامهای آن شامل ارتفاع و برگ و گل و میوه و دانه و ریشه و ... و مناطق مساعد رویش و طرز تکثیر، به بیان طبع یا طبیعت گیاه و ترکیبات شیمیایی و خواص دارویی و درمانی و موارد مصرف آنها پرداخته و به همراه چند دستور مصرف، به فرآورده‌های آنان به شکل دارو در بازار و در نهایت به مضرات و خطرات مصرف سر خود و غلط آنها به مقدار زیاد و به صورت طولانی مدت و تاکید در رابطه با ممنوع بودن کودکان و جوانان و زنان باردار و شیر دهنده و افراد سالخورده و دارندگی بعضی از بیماریها، در استفاده از آنها و حدود مقدار مصرف بی خطر آنها در شبانه روز و شکل دارویی و قابل مصرف آنها، اشاره نموده و پرداخته است. (لطفاً، ابتدا مضرات و خطرات هر گیاه دارویی را بخوانید و به عوارض آن بیندیشید و سپس به خواص آن رجوع کنید و بدون مراجعه به دکتر و بدون تجویز دکتر متخصص، هیچ گیاه دارویی یا هیچ داروی شیمیایی را، مصرف نکنید . متشکرم).

در جلد ۱، ضمن بیان نکات و دستورات بهداشتی کلی و عمومی و چند دستور برای شاداب زیستن و بیان عناصر و مواد سازنده یا موجود در بدن و ذکر خواص میوه جات و سبزیجات و گیاهان ادویه ای و دانهها و منزها، به شرح مواد غذایی مورد مصرف و اهمیت

فیبرها یا الیاف گیاهی *Fibers* و اثرات مهم عناصر کم مصرف (اولیگو المان ها) و ویتامین‌ها در سلامت فعالیت‌های اندام‌های بدن و تاریخچه درمان بیماریها با گیاهان دارویی و اسانس ها (رایحه درمانی) و زمان و نحوه برداشت اندامهای دارویی گیاهان دارویی و نکات مربوط به جمع‌آوری و خشک‌کردن و طرز و شرایط نگهداری آنها و طبایع چهارگانه یا مزاج‌های اربعه انسانی و گیاهان دارویی و تعریف بعضی واژه‌های گیاهی و شرح مختصر طرز کار دستگاههای مهم بدن و معرفی بعضی از بیماریها و اطلاعاتی در مورد مواد یا ترکیبات درون گیاهان و حیوانات و شرحی درباره پروتیدها و لیپیدها و قندها و ویتامین‌ها و آنزیمها و نکات مربوط به اشکال و صور دارویی مورد مصرف و پیمانه‌های اندازه گیری مقدار داروهای گیاهی و طرز تهیه انواع فرآورده‌های دارویی از گیاهان به شکل جامد و پودر و دانه و عرقیات و پماد و قرص و تنتور و دمکرده و ... و چند دستور دارویی مفرد و مرکب درمانی و آرایشی و بهداشتی و خواص عرقیات گیاهان دارویی و معطر و

مقدار مصرف آنها پرداخته است و منظور و مقصود من اطلاع رسانی و آگاه کردن خوانندگان این کتاب و علاقه‌مندان، به ارزش و اهمیت، و به طرز پرورش گیاهان داروئی برای ایجاد داروئی طبیعی و شغل و درآمد و یا برای استفاده‌های مناسب داروئی و درمانی از آنها، تحت نظر پزشک متخصص، بوده است. لذا برای هر نوع بیماری یا درد و ناراحتی که دارید بدون مراجعه به پزشک و به طور خودسرانه از طریق مطالب و خواص گفته شده برای گیاهان، شروع به مداوا نمائید.

جلد ۲ و ۳ به معرفی کامل گیاهان داروئی و شرح طرز تکثیر و پرورش و داشت و خواص داروئی و موارد استفاده درمانی و مضرات آنها می‌پردازد (گیاهان، بر حسب نام فارسی و بترتیب حروف الفبای فارسی مرتب شده‌اند) و لازم به ذکر است که ارائه نام موارد مصرف گیاهان داروئی بجهت آشنا شدن خوانندگان محترم با اهمیت این گیاهان و داروها و به دور از هر نوع جنبه تجویزی است و مصرف جدی آنها باید زیر نظر پزشک متخصص انجام شود و نیز اطلاعات داده شده در هر زمینه در این کتاب، بمنزله قطره ای از دریا می‌باشد و نظر اطباء سنتی هم متفاوت است و شرایط بدنی بیمار و مقدار گیاه و نحوه تهیه و درست کردن داروئی گیاهی و روش استفاده و مقدار مصرف و مواقع و دفعات مصرف در هر روز یا هفته و طول درمان و مقدار فاصله دخی بعد از چند بار مصرف و... باید توسط پزشک تعیین شود و نباید هم از نقص و ایراد و اشکالات و اشتباهات علمی و نگارشی، خالی نیست. در همین جا از نواقص و اشکالات و اشتباهات موجود در متن کتاب، از استادان و پزشکان و متخصصان و محققان و کارشناسان محترم گیاهان داروئی، ورشته‌های مرتبط با آنها، پوزش میطلبیم و از این لحاظ امید اغماض دارم. و سفارش اکید می‌نمایم قبل از هر گونه اقدام به مصرف گیاهان داروئی، به سمیت و خطرات و مضرات استعمال ناجور و کاربرد صحیح آنها و میزان دقیق و چگونگی آماده سازی و نحوه مصرف آنها به نظر پزشک متخصص معالج خود توجه داشته باشید و در نظر بگیرید که گیاهان داروئی در رفع یا معالجه برخی از بیماریها اثر قطعی و در بعضی اثر کمک کننده و در بعضی طرف کردن تعدادی از بیماریها، قادر به کمک فوری و تأثیر سریع و مفید و مؤثر نمی‌باشند و دیگر اینکه اگر بدانیم گیاهی برای رفع یک ناراحتی یا بیماری مفید است به تنهایی کافی نیست و باید از عوارض جانبی و خطرات مصرف غلط و سر خود آن نیز آگاه باشیم و بدانیم که یک گیاه درمان کننده بیماری یک نفر، ممکنست برای بیمار مشابه، دلیل شرائط بدنی و نوع زندگی و تغذیه متفاوت و متابولیسم بدن و ساختار ژنتیکی و سن سال وزن یا مرد یا کودک بودن و... درمان کننده نبوده و حتی ممکنست مضر باشد و دیگر اینکه یک گیاه داروئی معین با توجه به محل رویش و زمان برداشت و نحوه خشک کردن و کهنگی و تازگی و... با گیاه مشابه و همانم خودش که در محل دیگری روئیده باشد از نظر مواد مؤثره درونی یکسان نمی‌باشد. و یا بهبودی کامل و قطعی اکثر بیماریها با بهره گیری از روشهای طب مدرن یا علوم پزشکی جدید و استفاده از داروهای شیمیائی یا مصنوعی یا داروخانه ای، سریعتر انجام می‌شود و هنوز روشهای پزشکی جدید، در درمان بیماریهای افراد جامعه، مقبول عامه و مورد قدرشناسی قرار دارند ولی در درمان بیماریها، بدلیل عوارض جانبی و وگرانی داروهای شیمیائی باید بهره گیری از گیاهان داروئی و طبیعی، به طور علمی و بدستور پزشک متخصص در اولویت قرار گیرد و شایان ذکر است که استفاده نابجا و سر خود و بدون مشورت با پزشک از گیاهان داروئی و خود درمانی، نیز دارای خطر و ضرر است

و منظور و مقصود من از ارائه خواص و مضرات تعدادی از گیاهان داروئی در متن کتاب، فقط و فقط آشنائی خوانندگان محترم با این گیاهان و به دور از هر نوع جنبه تجویزی است و توصیه‌های درمانی و چگونگی مصرف و مقدار و موارد استفاده از آنها، به‌عهده پزشک متخصص می‌باشد.

✓ نکته: در ایران، گیاهان داروئی زیادی در استانهای آذربایجان، اصفهان، اراک، اردبیل، کردستان، کرمانشاه و گیلان و گلستان و خوزستان، فارس، خراسان، مازندران، و هرمزگان و... می‌رویند.

✓ نکته: استان سرسبز گلستان، مینیاتوری از ایران بزرگ و سرشار از موهبت‌های طبیعی است و در کنار باغات میوه، سبزی و مزارع و جنگلها، کوهها و دریا، نعمتهای طبیعی دیگری به نام گیاهان داروئی زیادی در آن می‌روید سید اسماعیل جرجانی، در روی گیاهان داروئی منطقه فعالیت داشته است. استان گلستان خاک زراعی مناسب و حاصلخیز آب و هوای متنوعی دارد و بمنزله بستر مناسبی می‌تواند یکی از قطب‌های طبیعی گیاهان داروئی در کشور در نظر گرفته شود و گیاهان داروئی زیاد با خواص درمانی متفاوت را در خود برویند زیرا در مراتع وسیع و جنگلهای آن و در مجاورت آبها و در دامنه‌ها و کوههایش، انواع گیاهان داروئی و بالغ بر ۴۰۰ نوع و از هر نوع چندین گونه آن می‌روید و اقدام به جمع آوری و یا کاشت و پرورش و استحصال قسمت داروئی گیاهان خودرو، می‌تواند نجات بخش جان بیماران و اشتغال زا، و سودآور باشد گفته می‌شود صنعت داروسازی پس از صنعت اسلحه‌سازی، دومین صنعت پرسود جهان است و باید گیاه شناسان و داروشناسان و روستانشینان و عشایر و چوپانان و اساتید مراکز آموزشی و دانشگاهی استان، بصورت آکادمیک و با بهره گیری از همکاری و کمک‌های شبکه ملی پژوهشی و فناوری و پژوهشکده‌ها و انجمن‌های علمی و محققین، در تشخیص و معرفی گیاهان داروئی و آزمایش روی خواص داروئی اصلی و کاربرد آنها در مداوای بیمارها و ایجاد دانشکده و مزارع پرورش و آزمایشگاه و کارخانه برای تولید کافی و انبوه و استخراج مواد مؤثره و پرورش افراد تحصیلکرده و آگاه و آشنا در رشته پرورش و خواص درمانی گیاهان داروئی و معطر از امکانات خدادادی و طبیعی منطقه، بهره برداری و کشور را از لحاظ تولید داروهای گیاهی و طبیعی، خودکفا نمایند و اگر بهره برداری از گیاهان مفیدی که دارای گل و ریشه و پوست و برگ و میوه و دانه و... شفابخش می‌باشند صورت نگیرد پس از گلدهی، پژمرده می‌شوند و هر ساله ثروت زیادی را که خدا و طبیعت به ما ارزانی داشته از دست خواهیم داد و واردات فراورده‌های گیاهی مشابه، همچنان ادامه خواهد یافت.

خداوند در سوره لقمان می‌فرماید " ما برای شما گیاهان شفابخش آفریدیم " پیغمبر گرامی ما وقتی گیاهی را در دست می‌گرفت چنین می‌فرمود: خداوندا حکمت کاربرد این نعمت را به من نشان بده . لذا وظیفه دانشمندان است که روی گیاهان داروئی و معطر و مواد مؤثره شفابخش آنها (حکمت خلق این نعمات) بررسی و تحقیق و نتایج را به بشریت تقدیم کنند

آن علم که نافع است آموختنی است هر سکه که رایج است اندوختنی است
آن زنده که کماری نکند مرده به است هر شاخه که باری ندهد سوختنی است

مهندس محمدعلی فرزاد

گرجان ۱۳۹۱